

Oponentský posudek na bakalářskou práci sl. Kristýny Bernatové *Štědrý den ve středočeské vesnici pohledem dvou generací*. UK v Praze, FHS, 2015, 66 s.-

Vedoucí práce: PhDr. Miloslava Turková, CSc.

Bakalářská práce sl. Bernatové je věnována atraktivnímu tématu Štědrého dne, který představuje vyvrcholení křesťanských Vánoc a zřejmě vůbec nejvýznamnější svátek výročního zvykoslovného cyklu v české společnosti. V naší „tradičně“ sekularizované societě přitom ovšem, jak studentka správně reflektovala, jeho náboženská složka ustoupila do pozadí a význam festivity se posunul do oblasti mezilidských vztahů; Štědrý den je dnes bezesporu také nejdůležitějším rodinným svátkem.

Pozitivně lze ocenit přitom nejen vlastní téma, ale také to, že se kolegyně seznámila s řadou reprezentativních (sociologických, etnografických, etnologických, reliogionistických, filosofických) prací věnovaných svátkům, rituálům, zvykům a obyčejům a konečně i vlastním Vánocům (zejména se přitom zaměřila na vánoční stromek, stravu, obdarování a zábavu v rodině, ale i ústřední postavu Vánoc – Ježíška). Tento seznam titulů by bylo možné pochopitelně rozšířit (a to i o cizojazyčnou literaturu), v zásadě však poskytuje solidní základ pro uchopení problematiky v širších souvislostech, i když se ne vždy tuto kompilační část podařilo propojit s částí empirickou (to je ovšem takřka všeobecný nedostatek bakalářských prací). S ohledem na téma výzkumu však považují přece jenom některé práce za neopominutelné (pokud by je kolegyně prostudovala, umožnilo by jí to navíc korigovat určité převzaté závěry, které nejsou zcela přesné): např. práci J. Knapíka a M. France a kol.

Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948–1967, sv. I a II, Praha 2011; M. France *Šťastné a bohaté! Vánoce v českých zemích v padesátých a šedesátých letech jako svátky konzumu* (Pět studií k dějinám české společnosti po roce 1945, eds. O. Tůma, T. Vilímek), Praha 2008; M. Moravcové *Pražské slavnosti vánočního stromku (1842 – 1900)*, ČL 63, 1976, sb. *Slavnosti v moderní společnosti*, Strážnice 1991 atd. atd. V posledních pracích by kolegyně také zjistila, jakým způsobem a proč se zvyk vánočního stromku rozšířil a kdy se stal běžnou součástí Vánoc rodin s nižšími ekonomickými východisky. Slabší stránkou práce je totiž právě prokreslení různých prožitků Vánoc v minulosti (a to i různého vánočního jídelníčku) v závislosti na sociálně-ekonomických podmínkách rodin.

Tzv. empirická část je pak věnována průběhu Štědrého dne a jeho reflexi generací prarodičů a generací vnuků, ve výzkumu zastoupených dvanácti informátory ze středočeské obce. Svá zjištění opřela sl. Bernatová o data získaná polostrukturovanými rozhovory. Autorka se přitom soustředila především na otázku sváteční stravy, dárků, spíše jen v deklaraci i na problém generačního předávání zvyků v rámci příbuzenské skupiny. Data získaná rozhovory lze označit za zpravidla předvídatelná, přesto však zajímavá a správně vyhodnocená. Autorce se podařilo přesvědčivě doložit, že současné postmoderní Vánoce skutečně zůstaly rodinnými

svátky. Přesto bych měla k vlastnímu výzkumu několik doplnění: 1. chybí mi širší charakteristika vybrané vesnice, její tradice slavení Vánoc; 2. vedle nepochybně správně zvolené metody rozhovorů mohla kolegyně uplatnit i (ne)zúčastněné pozorování v rodinách, metoda komparace by si zasloužila ještě preciznější výklad, 3. pokud jsem něco nepřehlédla, schází mi informace o tom, zda zkoumaní/é dědové/babičky a vnuci/vnučky žijí ve společné domácnosti, 4. rozlišila bych termín zvyk a pověra, moderní a postmoderní apod. Řada otázek pak nenašla uplatnění vůbec; např. zda zná současná mladá generace náboženskou symboliku svátků. Za širší rozbor by pak stála i generační transmise určitých prvků Vánoc, případně problém vánočního daru, jiné podoby stromku (jaká je obliba umělých stromů?) nebo i televizní zábavy (které pohádky apod. jsou „neopominutelné“). Rozpracování by si zasloužil i zvací rituál (kdo je neopomenutelný host na Štědrý den?). A konečně – do budoucna se kolegyně může pokusit i o vytváření a potvrzování určitých teorií (např. proč se právě ve stravě „koncentruje“ tradice, zda je příprava jídel záležitostí ženskou).

Na závěr lze však konstatovat, že kolegyně předložila čtivou a zajímavou práci, opřenu o vlastní výzkum i o studium odborné literatury, že naformulovala uvážlivé závěry. Její text tak hodnotím jako *solidní velmi dobrou*.

V Praze 26. 5. 2015

doc. PhDr. *Blanka Soukupová*, CSc.